

Datum:

2025-06-24

Diarienummer:

MN-2025-6380

Yttrande över den statliga utredningen om en översyn av kontrollorganisation och finansiering av kontroll i livsmedelskedjan

Miljönämnden har beslutat att lämna följande yttrande:

Sammanfattning

Miljönämnden anser att en översyn av livsmedelskontrollen är nödvändig, men att förslaget om att förstatliga kontrollen och andra alternativ behöver utredas och analyseras närmare. Miljönämnden ser exempelvis en risk att förslaget kommer att vara kostsamt och tidskrävande samtidigt som effektiviteten i livsmedelskontrollen i kommuner såsom Malmö där den fungerar väl kommer att påverkas negativt. Även det myndighetsövergripande samarbetet i det brottsförebyggande arbetet kopplat till livsmedelskontrollen riskerar att påverkas negativt. Eftersom kommunerna har en etablerad organisation och lokalkännedom anser miljönämnden att det vore lämpligare att reformera det nuvarande systemet. Miljönämnden avstyrker därför förslaget.

Yttrande

Miljönämndens bedömning

Miljönämnden anser att en översyn av livsmedelskontrollen är nödvändig och delar utredningens uppfattning att det finns brister med den nuvarande ordningen. Den föreslagna kontrollstrukturen skulle förvisso vara enklare att leda och styra samtidigt som geografiska behörighetsgränser suddas ut, vilket talar för att kontrollen skulle kunna bli mer likvärdig. Miljönämnden anser dock att utredningen underskattat utmaningarna som ett förstatligande av kontrollen skulle innebära. Miljönämnden anser även att alternativet att minska antalet kommunala kontrollmyndigheter borde ha utretts och analyserats närmare.

I Malmö fungerar livsmedelskontrollen väl och staden arbetar även med livsmedelskontroll ur ett brottsförebyggande och trygghetsskapande perspektiv inom ramen för Tryggare Malmö. Att livsmedelskontrollen centraliseras innebär enligt miljönämnden inte per automatik att de problem och utmaningar som

finns i andra delar av landet skulle lösas, samtidigt som förslaget riskerar att medföra höga omställningskostnader och vara tidskrävande.

Det finns flera fördelar med den nuvarande organisationen, såsom lokalkännedom och närhet till kontrollobjekten vilket skulle försvinna vid en centralisering. Att inspektörerna har god kännedom om kontrollobjekten, det lokala näringslivet och det samhälle de verkar i bidrar till effektivitet och ger förutsättningar för en god service. Om livsmedelskontrollen centraliseras ser Miljönämnden därför en risk att den blir mindre effektiv, i vart fall i kommuner där den i dag är välfungerande.

Miljönämnden anser även att konsekvenserna för andra kommunala uppdrag och det brottsförebyggande arbetet inte har analyserats tillräckligt. Genom satsningen Tryggare Malmö har staden byggt upp ett samarbete med flera kommunala och statliga myndigheter för att gemensamt bidra till en ökad trygghet. Brottsligheten som sker inom livsmedelsbranschen har ofta kopplingar till andra branscher och verksamheter med koppling till kriminalitet bryter i regel mot lagstiftning inom flera olika myndigheters ansvarsområde. Den nuvarande organisationen möjliggör för samverkan inom kommunen och bidrar därmed till en effektiv tillsyn, vilket riskerar att gå förlorat vid en centralisering.

Nämnden instämmer i att kontrollmyndigheternas förutsättningar varierar, vilket leder till skillnader i hur kontrollen utförs. Ett förstatligande innebär emellertid inte i sig att kontrollen runtom i landet blir likvärdig. Miljönämnden anser att detta i stället kan hanteras genom mindre ingripande åtgärder, såsom tydligare statlig styrning inom vissa kontrollområden.

Miljönämnden delar bilden av att det finns utmaningar vad gäller kompetensförsörjningen, särskilt i mindre kommuner. Då kontrolluppdragen har blivit mer komplexa finns behov av specialistkunskap. Att förstatliga kontrollen innebär dock inte per automatik att de utmaningar och problem som finns skulle lösas. Även om sårbarheten för personalförsörjningen minskar med en större organisation kvarstår utmaningarna med att rekrytera och bibehålla personal med rätt kompetens runtom i landet, särskilt i glesbefolkade områden. I stället för centralisering föreslår miljönämnden därför att kommunerna ges ökade resurser, bättre vägledning och utbildning samt att det sker mer kommunal samverkan.

Med hänsyn till att Livsmedelsverkets tillsynsavgifter tenderar att vara högre än kommunernas riskerar centralisering även att leda till högre avgifter, vilket framför allt är negativt för små företag med mindre marginaler. Miljönämnden

är emellertid positiv till förslaget om att sänka avgifter för vissa småskaliga verksamheter, men anser att detta bör utökas till fler typer av mindre aktörer.

Miljönämnden anser sammanfattningsvis att utredningen inte tillräckligt tydligt har kunnat visa att ett förstatligande av livsmedelskontrollen kommer att leda till de effekter som önskas och efterfrågar ytterligare utredning och analys av de utmaningar och konsekvenser som följer av förslaget. Enligt miljönämndens mening är det inte tillräckligt utrett att Livsmedelsverket är rätt myndighet att ta över kontrollen, eftersom förslaget medför en betydande utökning av myndighetens ansvarsområde och storlek vilket behöver analyseras närmare. Miljönämnden bedömer därför att det utifrån det nuvarande underlaget inte är möjligt att ta beslut om att flytta ansvaret för livsmedelskontrollen. Eftersom kommunerna har en etablerad organisation, lokalkännedom och erfarenhet av sådan tillsyn och kontroll anser miljönämnden att det vore lämpligare att utgå från detta för att reformera systemet och skapa en mer sammanhållen livsmedelskontroll. Miljönämnden avstyrker därför förslaget.

Tidsramen för införandet är för snäv

Om regeringen väljer att gå vidare med förslaget anser miljönämnden att ett införande redan år 2028 innebär betydande risker, bland annat på grund av att det är kort om tid för Livsmedelsverket att genomföra en omfattande omorganisation och överta ett stort uppdrag. Att genomföra betydande förändringar under en så pass kort tidsram riskerar att medföra att det uppstår brister i livsmedelskontrollen, vilket skulle försämra livsmedelssäkerheten och gynna oseriösa aktörer. Nämnden föreslår därför en gradvis övergång med nära samarbete mellan Livsmedelsverket och lokala kontrollmyndigheter.

Revision

I dag saknas ett heltäckande system för revision och det är en stor utmaning för de kommunala kontrollmyndigheterna att utföra de revisioner som följer av kontrollförordningen. Miljöförvaltningen är därför positiv till utredningens förslag att Livsmedelsverket under övergångsperioden ska genomföra revisioner av de kommunala kontrollmyndigheterna.

Ordförande

Sofia Hedén